

Реферат на тему: "Твори Коцюбинського в зарубіжній критиці"

Михайло Коцюбинський

Твори Коцюбинського в зарубіжній критиці

Останнім часом фонди Чернігівського літературно-меморіального музею М. М. Коцюбинського збагатилися цікавими матеріалами, які свідчать про обізнаність за рубіжних читачів з творчістю великого українського письменника-гуманіста.

Відомо, що в 1909 році у Відні вийшла збірка творів М. Коцюбинського в перекладі на німецьку мову Вільгельма Горошовського під назвою "Pro bono publico". До цієї збірки увійшли такі твори письменника: "Для загального добра", "Під мінаретами" та "На віру".

Широкі читацькі кола Західної Європи радо зустріли книжку, вихід її було відзначено в багатьох газетах Німеччини, Австро-Угорщини, Швейцарії, Чехії, Англії та Франції.

Музеєві пощастило одержати 11 мікрофільмів з текстами рецензій на цю збірку, а також повідомлення про те, що готуються ще 11 мікрофільмів.

В белетристичному додатку під назвою "Feirabend" до газети "National Zeitung" від 10 червня 1909 року, надісланому музеєві Базельською університетською бібліотекою з Швейцарії, в розділі "Огляд книг" вміщено рецензію за підписом R. A.

Починається вона повідомленням про вихід українських новел Михайла Коцюбинського, які видано у Відні в 1909 році накладом Карла Конегена (Ернст Штульпнагель). Далі автор рецензії пише: "В наш вік точиться велика визвольна боротьба. Пригноблені стани і нації прагнуть звільнитися від своїх гнобителів. Нація, що нараховує 30 млн. чоловік, які живуть в Австрії й у Росії, — українці (в Австрії їх називають русинами), нація, про існування якої ми, західні європейці, до цього часу ледве мали уявлення, виступає перед нами повна могутнього власного життя і відкриває нам свою велич і красу в оригінальних та прекрасних творіннях мистецтва.

Так, розглянутий том містить 3 витончені, живі новели уславленого українського письменника Михайла Коцюбинського, що живе в Чернігові".

В газеті "Basler Volksblatt" від 28 березня 1909 ро ку читаємо: "Нам не зовсім зрозуміло, як поставлено" питання в передмові (до збірника "Pro bono publico" —I. K.), чому до цього часу не перекладено жодної книжки з української. За останній час є кілька перекладів поетичних і прозаїчних творів молоді української літератури. Якщо історія великоруської літератури, за Олександром Герценом, була переліком мучеників або списком арештантів, то ці гіркі слова в повній мірі стосуються і до носіїв нової української літератури в Росії. Найбільш видатного з українських поетів Тараса Григоровича Шевченка було віддано у солдати, а кращий знавець українського народу Драгоманов помер у вигнанні. Може, нова конституція царського уряду дарує свободу

переслідуваній літературі?

У премійованому оповіданні "Під мінаретами" Коцюбинський вводить нас в гушавину боротьби між молодими і старими течіями в ісламі.

...В першому оповіданні "Pro bono publico", — відмічає далі рецензент, — змальовано боротьбу румунського селянства з сучасною державою. Невимовні страждання приносить Замфіру Нерону руйнування його виноградника, ураженого філоксерою. Тільки завдяки його добрій дружині Маріорі він не стає румунським Михаелем Кольхаазом.... Тут Коцюбинський показав себе не тільки як гострий, але й глибокий спостерігач, що вміє вловити плинні настрої душі і передавати їх з живою вірогідністю.

Крім великої їхньої художньої значущості, ці новели є цікавими документами для розкриття глибин душі народів, про які він розповідає".

Австрійська преса відгукнулася на збірку оповідань Коцюбинського багатьма рецензіями, з яких музеєві вдалось одержати вісім — з Віденської університетської бібліотеки.

З газети "Neues Wiener Tagblatt" ("Нова Віденська щоденна газета") від 3.V.1909 року у розділі "Literarische Rundschau" (Літературний огляд) дізнаємось, що "погноблені царизмом на протязі століть українці тільки недавно почали усвідомлювати свою національну особливість". "Чи мають вони також власний літературний колорит?" — запитує автор статті.

"— На це питання не можна ще відповісти ствердно з наявних новел, з якими Михайло Коцюбинський, один з найвидатніших письменників молоді української літератури, вперше виступає перед німецькою публікою.

Він має спільну з російськими письменниками пластику зображення і тонке відчуття природи і так само глибокий психологічний аналіз... Отож у всякому разі не буденна художня натура".

Віденський часопис "Das Wissen fur Alle" (Знання для всіх), 1909 р. №25, відзначає: "Книга є цікавою спробою познайомити німецьку публіку з українською літературою, і вибрані новели безперечно талановиті... Особливо перша новела з її захоплюючим описом природи й виразним змалюванням боротьби, яку веде уряд у Бессарабії проти філоксери в атмосфері відчаю виноградарів...".

Не менш цікаву рецензію на цю збірку надрукувала газета "Wiener Abendpost" ("Віденська вечірня пошта") від 1 травня 1909 року.

"Автор перебуває в першій і останній новелах цілком в оточенні своєї батьківщини..." — відмічає рецензент. Аналізуючи новелу "Під мінаретами", він зупиняється на тяжких умовах життя татар у царській Росії. "В новелі "Для загального добра", — продовжує автор рецензії, — описується горе, яке спіткало власника виноградника, зараженого філоксерою. Перевага цієї новели полягає в захоплюючому описі природи і в художній об'єктивності, за якою відчувається горе селянина і повага до нього...".

З нещодавно прибулих 5 мікрофільмів рецензій з віденських газет зараз готуються

фотовідбитки та переклади.

Мюнхенська "Bauensche Staatsbiblfothek" ("Селянська державна бібліотека") радо відгукнулась на прохання музею та надіслала рецензію на збірку Коцюбинського в журналі "Das Wissen fur Alle".

На цьому перелік рецензій не закінчується. Одержано мікрофільм з рецензії на збірку "Pro bono publico", вміщеної в газеті "Londoner General Anzeiger" ("Лондонський загальний показчика) від 9 червня 1909 року, з відділу друкованих книг Британського музею у Лондоні.

З західнонімецької бібліотеки Марбург-Лан нас ласкаво повідомили про те, що для музею готують два мікрофільми з статей, вміщених у "Ессенській народній газеті" за 13 квітня 1913 року.

Ця бібліотека люб'язно подала музеєві ще низку адрес бібліотек Західної Європи, де можна здобути додаткові матеріали та рецензії на збірку "Pro bono publico".

Німецька державна бібліотека (Берлін) обіцяла зробити 8 мікрофільмів з рецензій в гамбурзькій, дрезденській, вісбаденській та ессенській газетах, в газетах, що виходили в Франкфурті-на-Майні, в "Швабській хроніці" тощо.

Одержано мікрофільми з національної бібліотеки Страсбурзького університету (Франція). Це рецензія, яку було опубліковано в газеті "Strassburger Burger zeitung" від 30 жовтня 1909 року.

Розшук рецензій в інших країнах продовжується.

Надзвичайно цінною є знахідка, яку нещодавно одержано від Славістського інституту з міста Мілуокі (Штат Вісконсін, США) з копією автобіографічного листа Михайла Коцюбинського. Цей лист був адресований польському перекладачеві творів письменника, що вийшли у 1906 році у Бродах під ініціалами "N.M.". Окремі автобіографічні місця з цього листа, датованого 18.XI.1906 р., особливо цікаві. "Нащо Вам здалася моя

життєпись, — пише М. Коцюбинський. — Про се нічого не пишете — і я не знаю, в якому об'ємі давати Вам її?

В кожному разі думаю, що я не така значна особа, аби моїм життям цікавилися люди, через те подаю Вам, на Ваше жадання, тільки деякі дати.

Родився я 5 вересня ст.ст. 1864 р. на Поділлі, в м. Вінниці, в родині урядовця. Батько мій походив з давнього боярського українського роду, і симпатії до всього українського були доволі тривкими в нашій родині. Перші дитячі роки пройшли для мене під впливом моєї матері, до якої я був подібний своєю психічною організацією. Ще на 8-9 році життя почав я складати українські вірші, подібні до народних пісень, а на 12-13 році, під впливом творів Марка Вовчка і Шевченка, зробився цілком свідомим українцем. Сей період життя найбільш для мене важний, бо взагалі тоді і відбувся найбільший перелом у моїм світогляді. З надто релігійної дитини я став атеїстом, начитавшись Фейєрбаха, а відтак соціалістом. Визвольний рух у Росії захопив мене у 80-х роках минулого століття цілком — і я ходив "у народ", займався пропагандою на селі. Вже з того часу почала переслідувати мене поліція — і скільки себе пам'ятаю, усе

був під ласкавим доглядом її, а часто-густо мав великі неприємності, ревізії, причіпки і заборону служити і навіть приватно заробляти на хліб.

А тут ще сталося так, що батько, лишившись без посади, заслаб і скоро помер, і у мене на руках, у дев'ятнадцятилітнього хлопця, лишилась велика родина. Мати осліпла. Настала біда. Я став невільником обов'язків, чорним волом своєї родини при дуже поганому стані здоров'я. Мусив заробляти лекціями, бо служити невільно було, і то потай, щоб не довідалась поліція. На 26-ому році життя р. 1890 надрукував першу пробу пера у "Дзвінку". Що писав далі — самі знаєте. Року 1892 удалось мені якимсь чудом потрапити на службу в Бессарабію, де я служив у науковій філоксерній комісії в Міністерстві рільничому. Року 1895 перевівся на таку ж службу на південь Криму. 1896 року застудився і тяжко заслаб, через що мусив покинути посаду і переїхати на службу в Чернігівське земство, але урядова адміністрація не пустила мене в земство, через що я переїхав до м. Житомира, де якийсь час видавав газету "Волинь". 1898 року повернув до Чернігова на земську службу, де і досі служу. Керую сільськогосподарською статистикою.

Пишу мало, рідко коли буваю задоволений з того, що написав. Поки обдумую — все таке гарне, яскраве, прозоре і повне життя, а коли берусь за перо — все ви ходить таке мізерне, бліде, неінтересне. Самокритика у мене дуже гостра. Коли б можна було процес творчості обмежити лише уявою — я був би самою щасливою людиною. Читаю багато і добре знаю європейську літературу — ото Вам і все, може, занадто багато, більш, ніж варто сказати про себе.

Останнім часом музеєві вдалося одержати з Шведської королівської бібліотеки у Стокгольмі мікрофільми з 17 листів письменника до відомого прогресивного шведського вченого, славіста і перекладача творів Коцюбинського на шведську мову Альфреда Енсена.

Це листування розпочалося після відвідання Енсеном Чернігова в 1909 році і особистого знайомства з автором "Фата Моргана".

Дружбу діячів культури двох народів поглиблювали спільні літературні інтереси, які зв'язували їх як автора і перекладача. Альфред Енсен, читаючи в оригіналах твори Михайла Коцюбинського (він володів українською мовою), переклав у 1909 році на шведську мову, оповідання "На віру" та "Дорогою ціною".

В фондах музею М. Коцюбинського в Чернігові також зберігається 28 листів (оригіналів) А. Енсена до письменника.

Це обопільне листування охоплює 1909-1911 роки та в основному стосується тих літературних праць, які вони писали в той час.

З листів дізнаємося, що Енсен читав українського письменника не тільки в оригіналі, а й у перекладах на чеську, німецьку, російську мови, які дарував йому М. Коцюбинський.

В свою чергу шведський вчений надсилав Коцюбинському свої праці, зокрема монографії, розвідки, брошури. Серед них переклад шведською мовою поеми Адаама Міцкевича "Пан Тадеуш", розвідку про твори Т. Г. Шевченка, нарис про Полтаву,

"Українські емігранти в Швеції", "Орлик в Швеції" та багато інших праць з дарчими написами автора, які прикрашають експозицію музею М. Коцюбинського.

Михайла Михайловича дуже цікавили відгуки шведської преси на вихід у світ збірки його оповідань вперекладі шведською мовою. І Єнсен люб'язно надіслав йому ці рецензії. Вони зберігаються у фондах музею.

Подаємо зміст тих рецензій, не відомих досі широким колам читачів. Газета "Gottlands Allehanda" писала: "Знаменна новина на книжковому ринкові: видавництво "Світхюд" цими днями опублікувало "На віру", оповідання про Україну М. Коцюбинського. Авторизований переклад з української Альфреда Єнсена, ціна 2 крони".

"Два оповідання, де кожне в своєму дусі є відмінним зразком української новелістики. Обидва твори смутні та журливі, вони з надзвичайною силою захоплюють читача. Письменник заслуговує на те, щоб з ним познайомитись".

"Припущення перекладача про те, що книга буде мати успіх, який перебільшить звичайний інтерес до іноземної новелістики, остаточно справдилося. Український письменник володіє рівним стилем та знаннями,

З надзвичайною чарівністю змальовує життя бідних українських селян. Це багатство поезії гідне подиву", запевняє рецензент газети "Skonska Aftonbladet".

Оцінюючи другу новелу, що увійшла до збірника "Дорогою ціною", газета "Horrk Tidningar" підкреслює: "Перекладач говорить, що це перлина в українській літературі. Він міг би з цілковитою певністю сказати: у світовій літературі".

"Серед найпередовіших сучасних прозаїків, що пишуть українською мовою, стоїть ім'я письменника, з яким шведська громадськість, завдяки перекладові А. Є., вперше й безпосередньо познайомилась... На закінчення можна сказати, що знайомство з українським поетом, яке здійснилось за допомогою Альфреда Єнсена, повинно поширитись".

("Dagens Nyheter" , Стокгольм). Шведська громадськість високо оцінила твори українського письменника. Збірка мала великий успіх, і 1919 року її було перевидано.

Після смерті Михайла Коцюбинського Єнсен написав у 1913 році статтю під назвою: "Малоросійський співець Михайло Коцюбинський".

Доброзичливий тон згаданих рецензій свідчить про безперечний успіх творів М. Коцюбинського в країнах Західної Європи та Сполучених Штатах.

Популярність М. Коцюбинського за рубежем, як неперевершеного новеліста, особливо зросла після другої світової війни. Про це говорять переклади його творів, які вийшли протягом останніх років у Китаї, Чехословаччині, Польщі, Німеччині, Угорщині, Румунії, Югославії, Болгарії.

З інституту літератури Польської Академії наук музей нещодавно одержав часопис ("Східне слов'янство" № 3, № 2, за 1959 р.) з статтю Е. Анчевської "М. Коцюбинський в польських перекладах і критиці".

З численних кореспонденцій дізнаємося про інтерес до творчості М. Коцюбинського в зарубіжних країнах. Твори Коцюбинського радо читають в Канаді,

Аргентині, Швеції та Японії